

Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю як засіб контролю за фінансовим станом підприємства

У статті розглянуто існуючі методи та засоби ефективного управління дебіторською і кредиторською заборгованістю з урахуванням їхньої адаптації до умов економіки України, зокрема запропоновано концептуальний підхід щодо розрахунку величини резерву сумнівних боргів із використанням вартісної оцінки ризику. Крім того, розкрито проблемні питання щодо сутності заборгованості, обґрунтовано доцільність запровадження системи контролю за рухом і своєчасним стягненням дебіторської заборгованості.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, інкасація дебіторської заборгованості, вартісна оцінка ризику.

Эффективное управление дебиторской и кредиторской задолженностью как средство контроля за финансовым состоянием предприятия

В статье рассмотрены существующие методы и средства эффективного управления дебиторской и кредиторской задолженностью с учетом их адаптации к условиям экономики Украины, в частности предложен концептуальный подход по расчету величины резерва сомнительных долгов с использованием стоимостной оценки риска. Кроме того, раскрыты проблемные вопросы сути задолженности, обоснована целесообразность введения системы контроля за движением и своевременным взысканием дебиторской задолженности.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, резерв сомнительных долгов, инкассация дебиторской задолженности, стоимостная оценка риска.

Effective receivables and payables management as a tool for controlling financial state of the enterprise

The article considers existing methods and tools of effective receivables and payables management with due account for their adjustment to the economic conditions in Ukraine. In a point of fact, the author offers the conceptual approach, which is related to calculation of the amount of reserves for doubtful debts with the use of Value-at-Risk. Besides of that, the author examines problematic issues concerning the debt essence. The article also demonstrates reasonability of implementing the system for control of the flow and timely collection of the receivables.

Keywords: receivables, payables, reserve for doubtful debts, collection of the receivables, Value-at-Risk.

Постановка проблеми. Фінансова незалежність підприємств та їхня участь у міжнародних економічних відносинах зумовлюють необхідність безперервного забезпечення виробничого циклу оборотними засобами. Розвиток принципу нового підходу до проблем платіжно-розрахункових відносин між суб'єктами господарювання в сучасних умовах зумовлює необхідність досліджувати одну з основних причин уповільнення даних відносин – дебіторську заборгованість. Важливим є і співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, їхній вплив на фінансову стійкість підприємства та можливість оцінки ризиків щодо своєчасного відшкодування боргів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам управління дебіторською та кредиторською заборгованістю присвячено ряд праць зарубіжних та вітчизняних учених-економістів: С.Д. Батехіна, Г.В. Блакити, І.А. Бланка, С.Ф. Голова, І. Гнеушевої, З.В. Гуцайлюка, Р. Дамарі, О.Д. Заруби, В.П. Завгороднього, В.В. Ковальова, С.І. Маслова,

Г.В. Савицької, Я.В. Соколова, В.В. Сопка, С. Хенка, К. Хувера, М.Г. Чумаченка та ін.

Разом із цим багатоаспектність дослідження зумовлена складністю і різноманітністю суб'єктів та об'єктів розрахунково-платіжних відносин, що вплинуло на суперечливий характер нормативних документів, а також на рівень розробок окремих теоретичних і практичних аспектів методології аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

Використання вітчизняних методик не дає змоги однозначно оцінити стан дебіторської та кредиторської заборгованості, а також ступінь його впливу на фінансово-господарський стан підприємств. Зазначені проблеми вказують на необхідність пошуку специфічних засобів аналізу дебіторської заборгованості, спрямованих на отримання інформації комплексного характеру, достатньої для прийняття рішень щодо глибини кризи неплатежів аналізованого суб'єкту, можливості здійснювати контроль за ризиками непогашення боргів до моменту виникнення критичного становища.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Науково-теоретична і практична значимість вказаних проблем зумовила вибір теми статті та визначила її основні аспекти.

Метою статті є дослідження проблематики в управлінні кредиторською та дебіторською заборгованістю, розробка методичних підходів та складання практичних рекомендацій щодо вдосконалення існуючих методик аналізу і контролю за кредиторською, а особливо дебіторською заборгованістю, що дозволить оцінювати вплив ризиків непогашення заборгованості на фінансовий стан підприємств на етапі планування.

Виклад основного матеріалу. Важливе місце у фінансовій діяльності підприємства займає своєчасне погашення кредиторської та стягнення дебіторської заборгованості. Підвищення ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю надає підприємствам можливість більш ефективно здійснювати свою фінансово-господарську діяльність, що підтверджує актуальність обраної теми.

Сучасний етап економічного розвитку країни характеризується значним уповільненням платіжного обігу, що викликає зростання дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення у сфері виробництва на основі ринкових відносин, що потребують перегляду існуючих методів управління заборгованістю. На сьогодні обліковий процес дебіторської та кредиторської заборгованості є одним із найбільш складних і суперечливих сегментів обліку в Україні, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Зазвичай суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Платіжна культура вітчизняних підприємств далека від досконалості і часто заборгованість стає безнадійною. Це зумовлено дефіцитом грошових коштів і безпосередньо впливає на діяльність партнера. Щоб уникнути подібного стану, необхідно ефективно управляти заборгованістю та належним чином організувати облік.

Основним завданням кожного суб'єкта підприємницької діяльності є чітке розмежування та класифікація власної дебіторської заборгованості, постійний контроль за її станом та розробка комплексних заходів по оптимізації обсягів дебіторської заборгованості. Саме система контролю має велике значення, тому що без неї сума дебіторської заборгованості може перевищити допустимий рівень, що призведе до зниження потоку готівки, а сумнівні борги підприємства значно знизять прибуток від продажу.

Для своєчасного погашення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємству доцільно розробити план погашень заборгованості шляхом визначення можливих варіантів погашення заборгованості.

Важливим є не лише спосіб погашення заборгованості, а й пошук методичного підходу для ефективного управління нею, скорочення її обсягу та ризику непогашення.

Систему управління дебіторською заборгованістю фахівці умовно поділяють на два узагальнені блоки:

- кредитну політику, яка дозволяє максимально ефективно використовувати дебіторську заборгованість як інструмент збільшення рівня продаж;
- комплекс заходів, які спрямовані на зниження рівня ризику виникнення простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості.

До методів управління дебіторською заборгованістю можна віднести ABC-аналіз – метод економічного аналізу, який ґрунтується на принципі поділу всіх боржників на групи за питомою вагою того чи іншого показника [6] (наприклад, за показниками обороту, прибутку, трудомісткості, витрат на матеріали). Він передбачає поділ об'єктів аналізу на три групи: дебітори групи А найбільш важливі дебітори – ті 20%, на які припадають 80% дебіторської заборгованості, які заслуговують підвищеного контролю, група В – дебітори середньої важливості – ті, на які в сумі припадає 15% дебіторської заборгованості та вимагають уваги; група С – маловажливі дебітори – ті, на яких припадає 5% усієї дебіторської заборгованості підприємства [3].

Таким чином, застосування ABC-аналізу дозволить здійснити сегментацію, яка дасть можливість застосовуватися певні методи впливу на боржників:

- претензійна робота, досудове переписування, подача позову в господарський суд;
- фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення постачань;
- нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних постачальників, що загрожує боржнику втратою іміджу;
- арешт майна боржника, здійснений органами державної виконавчої служби чи слідчими органами [3].

Аналіз дебіторської заборгованості за видами (боржників, продукції) проводиться з метою виявлення групи клієнтів, які створюють для підприємства найбільший обсяг дебіторської заборгованості (особливо сумнівної), визначення видів продукції (або бізнес-напрямків), які найбільш обтяжливі боргами тощо.

Оцінка реальної вартості та оборотності існуючої дебіторської заборгованості ґрунтується на використанні фінансових показників, серед яких виділимо такі: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; період погашення дебіторської заборгованості; частка сумнівної дебіторської заборгованості; коефіцієнт сумнівної дебіторської заборгованості; резерв сумнівних боргів; коефіцієнт ліквідності.

Аналіз і контроль дебіторської заборгованості за термінами виникнення дозволяє оцінити ефективність та збалансованість кредитної політики підприємства, визначити групи клієнтів, у роботі з якими необхідно прикласти додаткові зусилля по поверненню боргів, дає базу для створення резерву по сумнівних боргах, дозволяє зробити прогноз надходження коштів.

Одним з основних моментів прогнозу є питання збалансованості дебіторської та кредиторської заборгованості, тому що фактичне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською спричинить залучення кредитних ресурсів підприємством, що своєю чергою зменшить прибуток унаслідок необхідності виплат відсотків по кредитам.

Оцінка надходження коштів від дебіторів із врахуванням коефіцієнтів інкасації містить вихідні дані для прогнозу надходження коштів на рахунок підприємства. Коефіцієнти інкасації показують, яка частина реалізованої продукції буде оплачена покупцем в поточному періоді, яка в наступному.

Для запобігання ситуації непогашення клієнтом свого боргу потрібно використовувати ліміти (обмеження) сум заборгованостей, понад які рішення про подальше відвантаження приймає вже вище керівництво підприємства. [5]

У багатьох країнах досить широкого використання набув метод реструктуризації дебіторської заборгованості. Застосування цього методу передбачає прискорене переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства: грошові кошти та короткострокові цінні папери. Сутність методу полягає в застосуванні прийомів факторингу, обліку векселів виданих клієнтам та форфейтингу. Проте в Україні застосування цих методів не набуло поширення, що пов'язано передусім із недостатнім рівнем розвитку інфраструктури фінансового ринку та діючим податковим законодавством [4].

Умови кредитування є досить важливим чинником, який впливає на обсяги продажу. Вони полягають у встановленні для окремих покупців: строків оплати, знижок за своєчасність оплати, строків дії знижок. До чинників, які впливають на вибір умов кредитування підприємством покупців, доцільно віднести такі: термін придатності продукції, платоспроможність покупців, бажані обсяги продажу, попит на продукцію, сезонність товару, особливості цінової політики, величина закупівельної партії, розширення ринків збуту.

Погашення дебіторської заборгованості передбачає такі етапи:

- створення реєстру боржників, що передбачає систематизацію, упорядкування дебіторів за сумою боргу, строками, фінансовим станом;
- планування щоденних заходів з боржниками: телефонні переговори, листи, договори тощо;
- вибір дій відносно погашення заборгованості, що може включати графіки погашення, аналіз балансів позичальників та іншої інформації стосовно господарсько-економічної діяльності;
- застосування альтернативних інструментів погашення боргу (векселем, факторингом тощо).

В економічній літературі зустрічається два способи визначення допустимого для підприємства обсягу дебіторської заборгованості:

- розрахунок необхідної суми оборотного капіталу, яка спрямовується на дебіторську заборгованість за день;
- розрахунок граничного розміру дебіторської заборгованості за рік.

Моніторинг складових дебіторської заборгованості та структурування її за термінами погашення, що забезпечить: контроль за поточним обсягом дебіторської заборгованості підприємства; відстеження обсягів дебіторської заборгованості всіх покупців за термінами погашення; виявлення дебіторів із найбільшим обсягом простроченої дебіторської заборгованості та розробку невідкладних заходів в управлінні дебіторською заборгованістю.

Підприємство для трансформування дебіторської заборгованості в грошові кошти може застосовувати такі форми рефінансування: факторинг, облік векселів, виданої покупцями продукції, форфейтинг.

Факторинг є порівняно новою і досить ефективною системою поліпшення ліквідності і зменшення фінансового ризику при організації міжпідприємницьких платежів. Ця форма прискорення платіжного обігу виникла на основі надання комерційного кредиту продавцями покупцям у вигляді відстрочення платежу за продані товари. Однак сучасний факторинг є не лише перевідступленням боргу, а досить складним фінансовим інструментом, який включає в себе одразу декілька послуг: фінансування поставок товарів із відстроченням платежу, страхування ризиків, пов'язаних із постачанням товарів і відстроченням платежу, зокрема ризику неоплати платежу від покупця в строк, і, нарешті, послугу управління дебіторською заборгованістю, що передбачає контроль за своєчасною оплатою поставок покупця, детальні й зручні звіти про стан дебіторської заборгованості постачальника, усі його поставки й платежі [2].

При розробці та впровадженні методів управління дебіторською заборгованістю пропонується, виділити два об'єкти управління: дебіторська заборгованість потенційна (частина обігового капіталу підприємства авансованого в готову продукцію, щодо якої існує ймовірність перетворення в фінансовий актив) та дебіторська заборгованість існуюча, яка входить до складу обігового капіталу підприємства та виступає фінансовим активом підприємства.

Управління потенційною дебіторською заборгованістю має відповідати на питання: чи доцільно надавати відстрочку платежу та на яких умовах вигідно це робити. Для досягнення поставленої мети можна рекомендувати застосування ABC-аналізу. Тобто ми одержимо відповідь на питання необхідності надання відстрочки платежу залежно від значущості та впливовості клієнта на торговий оборот компанії.

Проте необхідно врахувати також можливі наслідки надання відстрочки платежу, тобто оцінити рівень ризику неповернення чи прострочення платежу. Для цього можна застосувати метод ранжування та розробки кредитного рейтингу клієнтів. Кредитний рейтинг клієнтів визначається рівнем ризику неповернення заборгованості (кредитною історією). За основу ранжування клієнтів доцільно брати середньозважену оцінку в балах комплексу показників, що характеризують масштаб ділового співробітництва в минулому: загальний час роботи з покупцем; середньомісячний обсяг продаж; показник обіговості дебіторської заборгованості по даному покупцеві; обсяги та строк простроченої дебіторської заборгованості. Враховується також кредитоспроможність покупця. Таким чином, залежно від кредитного рейтингу клієнти поділяються на групи: «першокласні позичальники» – кредитування яких не викликає сумніву; «позичальники другого класу» – кредитування яких потребує виваженого підходу; та «позичальники третього класу» – кредитування яких пов'язане з завищеним ризиком [1].

На наступному етапі управління потенційною дебіторською заборгованістю доцільно застосовувати:

- метод запобігання виникненню ризику неплатежів має наступні прийоми: заохочення клієнтів до передплати, швидкої оплати шляхом надання знижок, нарахування штрафних санкцій за прострочену заборгованість, повинно передбачати відповідні пені штрафи та неустойки.
- метод регулювання розміру ризику неплатежів розкривається через реалізацію наступних прийомів:
 - 1) встановлення кредитних лімітів;
 - 2) періодичний перегляд кредитних лімітів.

Контроль за додержанням клієнтами умов надання кредиту реалізується за допомогою методу інкасації дебіторської заборгованості. В рамках цього методу доцільно використовувати такі прийоми: встановлення строків і форм попереднього

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

та наступного нагадування клієнтам про дату оплати; можливість та умови подовження строку позики за наданим кредитом; умови порушення справи про банкрутство дебіторів.

Політика знижок є однією з складових політики інкасації дебіторської заборгованості і являє собою спеціально організовані дії по визначенню якості стимулюючих заходів, які мають на меті формувати економічну зацікавленість в швидкому погашенні дебіторської заборгованості, залучити до співпраці нових контрагентів, збільшити обсяг реалізації товарів.

З метою зменшення фінансових втрат від виникнення безнадійної заборгованості на підприємстві необхідно створювати резерв сумнівних боргів. У міжнародній практиці застосовують два методи розрахунку суми безнадійних боргів:

- метод відсотка від нетто-реалізації передбачає розрахунок середнього рівня безнадійних боргів за декілька попередніх звітних періодів та розподіл його на звітний період.
- метод обліку рахунків по строкам оплати.

Крім того, п. 8 П(С)БО 10 передбачено такі методи нарахування резерву:

1-й метод – ґрунтується на аналізі платоспроможності окремих дебіторів;

2-й метод – ґрунтується на визначенні питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції на умовах наступної оплати;

3-й метод – ґрунтується на класифікації дебіторської заборгованості [7].

Для підприємства важливо, щоб, з одного боку, резерв не був би занадто великим (тоді підприємство не зможе використати власні кошти у повному обсязі для поточної роботи, заморожує їх), з іншого – занадто малим (тоді підприємства не буде достатньо коштів для покриття збитків, виникає відповідний ризик). Пропонується в якості відповіді на поставлені питання розглянути підхід оцінки величини сумнівних боргів з використанням вартісної оцінки ризику (далі Value-at-Risk або VaR).

Value-at-Risk – це максимально можливі сподівані втрати, які можуть мати місце протягом визначеного періоду часу із заданою ймовірністю. В нашому випадку під втратами будемо розуміти величину сумнівної дебіторської заборгованості. Сумнівна дебіторська заборгованість по сукупності угод дорівнює сумі сумнівних боргів за окремими угодами (Z_y). Випадкова величина Z_y являє собою суму дискретних випадкових величин і також є дискретною. Числовими характеристиками сумнівної заборгованості Z_y за припущення про незалежність розподілу сумнівних боргів по окремих угодах виступають: математичне сподівання сумнівної заборгованості по сукупності угод $M(Z_y)$; дисперсія сумнівної заборгованості по сукупності угод $D(Z_y)$; стандартне відхилення сумнівної заборгованості по сукупності угод Q_{Z_y} .

Емпірична функція розподілу дозволяє кількісно оцінити ризик в ідеології Value-at-Risk як максимально можливі втрати (в нашому випадку величину обсягів сумнівної дебіторської заборгованості) з заданою довірчою ймовірністю. Тоді VaR можна розрахувати, зокрема, за формулою:

$$VaR = M(Z_y) + k Q_{Z_y}, \quad (1)$$

де k – коефіцієнт, який залежить від вибраної довірчої ймовірності.

Застосування запропонованого підходу дозволить сприяти підвищенню ефективності процесу управління дебітор-

ською заборгованістю, основним критерієм якості якого є в кінцевому підсумку зростання рентабельності капіталу [8].

Впровадження системи управління заборгованістю дасть можливість підприємству:

- отримувати всебічний аналіз про склад заборгованості, який приверне увагу керівництва до покращення погашення заборгованості;
- контролювати стан заборгованості, отримувати своєчасні попередження про недостатнє надходження грошових коштів від дебіторів, проводити погашення кредиторської заборгованості в установлені строки;
- надавати інформацію керівникам відповідних підприємств про стан заборгованості для висновку про ступінь ризику й необхідність прийняття оперативних рішень та відповідних дій;
- формувати кредитну політику та ефективно використовувати ресурси;
- зменшити ймовірність зростання безнадійних боргів;
- посилити контроль фінансових надходжень;
- оперативно застосовувати методи реструктуризації заборгованості.

Висновки

Для того щоб ефективно управляти боргами підприємства, необхідно першою чергою визначити їхню оптимальну структуру для кожного конкретного підприємства й у кожній конкретній ситуації. Доцільно скласти бюджет кредиторської заборгованості, розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують як кількісну, так і якісну оцінку стану і розвитку відносин із кредиторами компанії і прийняти визначені значення таких показників за планові. Другим кроком у процесі оптимізації кредиторської заборгованості має стати аналіз відповідності фактичних показників їх граничному рівню, а також аналіз причин відхилень, що виникли. На третьому етапі, залежно від виявлених невідповідностей і причин їхнього виникнення, має бути розроблений і здійснений комплекс практичних заходів щодо приведення структури боргів у відповідність до планових (оптимальних) параметрів.

Управління дебіторською заборгованістю є складним, багатогранним процесом, який потребує постійного вдосконалення та адаптування до умов трансформаційної економіки. В умовах українського сьогодення використання методики VaR є ефективним та перспективним підходом для розширення можливостей системи управління дебіторською заборгованістю.

Отже, застосування вітчизняними підприємствами запропонованої у статті методики надасть можливість підвищити ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, що в результаті забезпечить достатність їхнього рівня ліквідності, платоспроможності, прибутковості.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Управління фінансовими ризиками. / І.А. Бланк. – К. – Ніка-Центр, 2005. – 600с.
2. Блакита Г.В. Актуальні питання управління дебіторською заборгованістю / Блакита Г.В., Бровко О.Т. // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – №3(69). – С. 23–29.

3. Блащак Л.М. Шляхи до раціонального управління дебіторською заборгованістю / Блащак Л.М. // Науковий вісник «Львівської політехніки». – 2009. – №1. – С. 157–159.

4. Гнеушева І. Вплив застосування методів рефінансування дебіторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства / Гнеушева І. // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – С. 82–85.

5. Кисельова О. Порядок врегулювання сумнівної, безнадійної заборгованості / Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – №4. – С. 24–29.

6. Марусяк Н.А. Дебіторська та кредиторська заборгованість як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №2. – С. 139–142.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість» – затв. наказом МФУ від 08.10.99 №237.

8. Струченкова Т.В. Использование методики VaR для оценки банковских рисков / Банковское дело – 2000. – №5.

УДК – 303.8:631.11

Ю.О. ЯРМОЛЕНКО,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту, Академія праці, соціальних відносин і туризму

Теоретичні підходи до сталого розвитку та роль аграрного виробництва

У статті розкрито сутність поняття сталого розвитку за різними підходами. Розкрито основні тенденції ідей сталого розвитку. Визначено роль аграрного виробництва, його сутність та значення за сучасних умов господарювання. Доведено, що ефективний розвиток сільського господарства є пріоритетом реформування національної економіки. Запропоновано пріоритетні напрями щодо покращення реалізації аграрної політики.

Ключові слова: сталий розвиток, аграрне виробництво, агропромисловий комплекс, конкурентоспроможність сільського господарства.

Ю.А. ЯРМОЛЕНКО,

к.э.н., доцент кафедры экономики предприятия и менеджмента, Академия труда, социальных отношений и туризма

Теоретические подходы к устойчивому развитию и роль аграрного производства

В статье раскрыта суть понятия устойчивого развития по разным подходам. Раскрыты основные тенденции идей устойчивого развития. Определена роль аграрного производства, его суть и значение в современных условиях хозяйствования. Доказано, что эффективное развитие сельского хозяйства является приоритетом реформирования национальной экономики. Предложены приоритетные направления по улучшению реализации аграрной политики.

Ключевые слова: устойчивое развитие, аграрное производство, агропромышленный комплекс, конкурентоспособность сельского хозяйства.

Ju. YARMOLENKO,

Ph.D., associate professor of Business Economics and Management Academy of Labour, Social Relations and Tourism

Theoretical approaches to sustainable development and the role of agriculture

In the article the essence of the concept of sustainable development by different approaches. The basic trend of sustainable development ideas. The role of agriculture and its importance for the essence of the modern business environment. Proved that the effective development of agriculture a priority reform the national economy. Proposed priorities for improving the implementation of agricultural policy.

Keywords: sustainable development, agricultural production, agriculture, competitiveness of agriculture.

Постановка проблеми. Сучасні економічні реалії переконливо свідчать, що темпи та загальний вектор напрямку соціально-економічного прогресу національної економіки в значній мірі залежать від ефективного використання ресурсів країни. Актуальність і доцільність дослідження проблем сталого розвитку, а саме аграрного сектору, обумовлені особливим статусом агропродовольчої сфери у вітчизняному господарському комплексі. Без високоефективного і конкурентоспроможного аграрного виробництва неможливо вирішити також стратегічні завдання розвитку соціально орієнтованої економіки країни, формування цивілізованого аграрного ринку, входження країни у світовий економічний простір.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання сталого розвитку економіки та різних її аспектів розглядаються у працях вітчизняних вчених: Б. Данилишина, В. Газу-

ди, А. Гальчинського, В. Гейця, І. Залуцького, М. Згуровського, Я. Жаліло, Й. Маліка, О. Моліна, В. Куценко, В. Кретініна, Б. Пасхавера, А. Поплавської, П. Саблука, А. Шалмуєва та ін. Зазначена проблема вивчається в роботах таких російських авторів, як В. Белкін, Х. Гизатулін, С. Глазачов, Б. Маклярський, Т. Петрова, В. Писарев, І. Потравний, А. Урсул.

Метою статті є дослідження ключових аспектів концепції сталого розвитку та визначення ролі аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Дослідники теоретичних засад концепції сталого розвитку вбачають її історичне коріння у роботах В. Вернадського, Е. Леруа та П. Тейяра де Шардена. Зрозуміло, що кожен дослідник пропонує власне визначення поняття «сталий розвиток». Однак загалом ці визначення зводяться до такої дефініції: «сталий розвиток – це розвиток, що задовольняє потреби теперішнього покоління, але водночас не